

Nr 100.

Av herr förste vice talmannen **Bengtsson m. fl.**, *angående statens övertagande av dövstumundervisningen.*

Vid flera föregående tillfällen ha yrkanden, dels i form av motioner, dels i form av framställningar på annat sätt (bl. a. genom svenska landstingsförbundet och landstingens norrlandskommitté) gjorts, vilka syftat till, att utgifterna för *dövstumskolundervisningen* skulle övertagas av staten, så att landstingen skulle kunna fortast möjligt från sin budget avlyfta nämnda utgifter.

Undertecknade vilja nu åter föra denna fråga inför riksdagens prövning under förhoppning att detta kan leda till ett snabbt beslut, som åstadkommer en för landstingen, och särskilt för de mera hårt skattetyngda landstingen, välbehövlig lättnad.

Som ett av motiven för denna framställning vilja motionärerna hänvisa till det förhållandet, att landstingens utgifter och i samband därmed landstingens uttaxering alltjämt visa en tydlig tendens att stiga för varje år.

Detta framgår av nedanstående uppgift:

Landstingsskatt som fastställts vid nedanstående års landsting för det efterföljande årets budget:

	1930	1931	1932	1933
Stockholms län	1: 85	1: 90	1: 90	2: —
Uppsala län	2: 10	2: 10	2: 10	2: 45
Södermanlands län	1: 90	1: 90	2: 25	2: 45
Östergötlands län	2: 20	2: 15	2: 30	2: 65
Jönköpings län	2: 10	2: 10	2: 20	2: 25
Kronobergs län	2: —	2: 10	2: 40	2: 80
Kalmar läns norra	2: 35	2: 35	2: 75	2: 95
Kalmar läns södra	2: 50	2: 50	2: 80	3: 10
Gotlands län	2: 50	2: 50	2: 70	3: 35
Blekinge län	2: 54	2: 58	2: 58	2: 86
Kristianstads län	2: 10	2: —	2: 25	2: 25
Malmöhus län	2: 20	2: 10	2: 25	2: 50
Hallands län	2: 10	2: 10	2: 10	2: 25
Göteborgs och Bohus län	1: 75	2: 05	2: 50	2: 60
Älvsborgs län	1: 90	2: 10	2: 50	2: 50
Skaraborgs län	2: 10	2: 10	2: 40	2: 60
Värmlands län	2: 40	2: 40	2: 60	2: 85

	1930	1931	1932	1933
Örebro län	2: 08	2: 08	2: 30	2: 46
Västmanlands län	2:—	2:—	2: 20	2: 50
Kopparbergs län	2: 10	2: 25	2: 50	2: 95
Gävleborgs län	2:—	2: 20	2: 50	3:—
Västernorrlands län	2: 85	2: 90	3: 40	3: 50
Jämtlands län	3:—	3: 10	3: 75	4:—
Västerbottens län	3:15	3: 15	3: 15	3: 15
Norrbottnens län	3: 16	3: 30	4:—	4: 90

Av denna tablå kan med avseende på den enligt 1933 års landstingsbeslut fastställda uttaxeringen konstateras, att av rikets 25 landsting 22 sett sig nödsakade att höja skatten och endast 3 fastställt samma uttaxering som förut.

Genom dessa från år till år ständigt skeende skattehöjningar har den genomsnittliga uttaxeringen för landets samtliga landsting stigit på ett synnerligen markant sätt — enligt uppgifter från Sveriges landstingsförbund utgjorde den genomsnittliga förhöjningen av debiteringssatsen per skatte-krona en stegring

från kronor 2: 22 år 1930

till kronor 2: 48 år 1932 samt

till kronor 2: 68 år 1933.

Men därutöver kan förtjäna framhållas, att de *särskilt skattetyngda* länen (främst Norrlandslänen) visa en ännu mycket större höjning av skattebelastningen. Härtill kommer dessutom, att även *kommunerna* i många län till den övervägande delen utgöras av fattiga, synnerligen skuld- och skattetyngda sådana, där arbetslösheten i allmänhet drabbat befolkningen synnerligen hårt.

Med hänsyn till nu refererade omständigheter bör det ej kunna väcka förvåning, om undertecknade anse sig ha anledning att påminna om nödvändigheten av en avlastning från landstingens budget av vissa utgifter. Denna avlastning bör kunna i första hand åstadkommas med avseende på utgifterna för *dövstumundervisningen*, eftersom denna avlastning sedan flera år tillbaka ställts i utsikt genom uttalanden från riksdagens sida.

Vi vilja här endast erinra därom, att en utredning i nämnda fråga framlades redan år 1921 samt att 1932 års riksdag på grund av en motion uttalade, att riksdagen förväntade, att förslag i detta spörsmål framlades till 1933 års riksdag.

Det torde också på alla håll, där man sysslat med denna fråga, vara en allmän uppfattning, att staten bör taga på sig utgifterna för detta slag av undervisning — en sådan uppfattning har också framförts från de sakkunniga, som sysslat med skatteutjämningsfrågan. Då härtill kommer, att den allmänna tendensen i lagstiftningen under den senaste tiden varit den,

att landstingen i viss utsträckning pålagts betydande bördor, som överförts från primärkommunerna, måste det anses som synnerligen önskligt, att landstingen fortast erhålla en effektiv kompensation i form av något minskade utgifter på *andra* områden. Ty det skedda avlyftandet av utgifterna för småskoleseminarierna och veterinärväsendet har endast i ringa grad inneburit en sådan utgiftsminskning.

Trots ovan nämnda uttalande från 1932 års riksdag har frågan, enligt vad som framgår av statsverkspropositionen, ej forcerats på sådant sätt, att den kunnat framläggas varken för 1933 eller för innevarande års riksdag, trots att förstnämnda riksdag ytterligare underströk kravet. Då ej heller några uttalanden göras i statsverkspropositionen, att regeringen kommer att inrikta sig på att söka åstadkomma ett framförande av frågan till nästa års riksdag, ha vi ansett det önskligt, att denna riksdag nu gör ett uttalande därom, att riksdagen *bestämt* förväntar, att ett förslag i frågan äntligen efter de många årens utredningar framlägges för 1935 års riksdag — oavsett om ett förslag i skattutjämningsfrågan i sin helhet eller med avseende på någon del framföres vid nämnda riksdag eller ej.

Som motiv för detta yrkande vilja vi — utöver vad här ovan anförts — även framhålla, att det här är fråga om ej blott ett överflyttande av vissa utgifter från landstingen till staten, utan även en omorganisation av verksamheten, som torde kunna innebära en differentiering av undervisningen, samt en rationalisering av densamma med ett bättre utnyttjande av de anstalter, som nu ej äro fullt utnyttjade — eventuellt kanske ett nedläggande av någon anstalt. Den nuvarande organisationen förhindrar tydligen en sådan omläggning av verksamheten, vilket även påpekats av 1933 års statsrevisorer (Del 1, sid. 148), där det även sagts ifrån, att åtminstone vid en av skolorna »utrymmena blivit synnerligen starkt tagna i anspråk», och att alltså en överflyttning av lärjungar skulle kunna ifrågasättas till en annan skola, som ej är fullt utnyttjad.

Undertecknade motionärer ha alltså den uppfattningen, att ett statens övertagande av anstalterna fortast möjligt även skulle kunna i någon mån åstadkomma en bättre effekt av de anslagna medlen samt minska det allmännas utgifter i sin helhet för verksamheten — till detta sistnämnda resultat skulle åtminstone medverka att de nu i vissa fall utgående kostnaderna för sammankomster mellan landstingens delegerade samt för revision m. m. skulle komma bort.

Under hänvisning till vad här ovan anförts samt med biläggande av en avskrift av den framställning, som svenska landstingsförbundet den 14 sistlidne november avlatit till Kungl. Maj:t i här berörda fråga, hemställa vi alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra det uttalandet, att riksdagen förväntar, att ett förslag om statens

övertagande av dövstumundervisningen framlägges för 1935 års riksdag.

Stockholm den 18 januari 1934.

		<i>Sv. Bengtsson</i> i Norup.
<i>Johan Olofsson.</i>	<i>Ernst Hage.</i>	<i>L. A. Björklund.</i>
<i>O. Isacsson.</i>	<i>Olof Andersson,</i> Höör.	<i>Ola Jeppsson.</i>
<i>Arvid De Geer.</i>	<i>Axel Pehrsson.</i>	<i>N. Björk</i> i Tryde.
<i>Anders Paulsen.</i>	<i>Swen Persson.</i>	<i>N. E. Nilsson.</i>
<i>P. S. Hedlund.</i>	<i>O. E. Sandberg.</i>	<i>Eric Hansson.</i>
<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Elof Hällgren.</i>	<i>P. Persson</i> i Trången.
<i>Ewald Lindmark.</i>	<i>Georg Nyblom.</i>	<i>J. N. Svedberg.</i>
<i>Ludwig Brännström.</i>	<i>Johan Johansson,</i> Tväråselet.	<i>Evald Ericsson</i> i Sörsjön.
<i>Elof Lindberg.</i>	<i>P. J. Näslund.</i>	<i>C. O. Johansson,</i> Sollefteå.
<i>Verner Hedlund,</i> Östersund.	<i>P. L. Persson,</i> Undersvik.	<i>Gust. Pettersson</i> i Hällbacken.
<i>O. W. Lövgren.</i>	<i>And. Hilding.</i>	<i>Per Rudén.</i>
<i>Anders Hansson,</i> Trollhättan.	<i>Arthur Gustafson</i> i Kasenberg.	<i>Helge Bäcklund.</i>
<i>Ivar Österström.</i>	<i>Alf Meyerhöffer.</i>	<i>Ant. Wikström.</i>

Bilaga.

Framställning om avlåtande av proposition till 1934 års riksdag om dövstumundervisningens förstatligande.

I avsikt att påskynda lösningen av den sedan ett tjugotal år aktuella frågan har landstingsförbundets styrelse den 14 sistlidne november till Kungl. Maj:t ingått med förnyad framställning i ärendet, gående ut på att proposition härutinnan måtte avlåtas till innevarande års riksdag. Framställningen är i huvudsak av följande lydelse.

Enligt gällande, år 1889 antagna lag om dövstumundervisningen åligger det landstingsområdena och städer, som ej deltaga i landsting, att, för ändamålet sammanslutna till sju särskilda skoldistrikt, anordna och bekosta dövstumskolor. De utgifter, som med anledning härav förorsakas landstingen och sagda städer, äro rätt betydande, år 1929 sammanlagt 1 137 000 kronor. Enligt landstingens stater för innevarande år beräknas landstingens netto-utgifter för ändamålet till över 900 000 kronor. För ifrågavarande ändamål måste landstingen år 1932 utdebitera i medeltal cirka 3,5 öre per skattekrona.

Mot den nuvarande organisationen av dövstumundervisningen hava under årens lopp grava anmärkningar riktats, och frågan om en omorganisation har sedan länge stått på dagordningen. En utredning av denna fråga företogs redan år 1915 av särskilda inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Dessa deklarerade därvid den uppfattningen, att statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet vore förutsättning för genomförandet av en rationell skolorganisation. Över denna utredning yttrade sig bl. a. landstingen, varvid dessa så gott som utan undantag uttalade sig för dövstumundervisningens förstatligande. Med ledning av sålunda föreliggande material avgav skolöverstyrelsen, biträdd av trenne sakkunniga, år 1921 förslag till omorganisation av dövstumundervisningen. Förslaget gick bl. a. ut på att uppdelas denna på specialanstalter. En dylik skolorganisation kunde emellertid enligt ämbetsverkets förmenande genomföras allenast under förutsättning, att staten övertog hela dövstumskolväsendet. Specialanstalterna måste nämligen upptaga elever från hela landet, och någon lämplig form för samarbete mellan samtliga landsting och utanför landsting stående städer för skötseln av dessa anstalter förefunnes ej. Redan inom de nuvarande skoldistrikten framträdde svårigheter för tillvaratagande av enskilda kommunenheters intressen. Statens övertagande av dövstumundervisningen innebure allenast en tillämpning av samma princip, som gällde för andra grupper av abnorma, vilkas speciella undervisningsbehov ej lämpligen kunde tillgodoses av kommunerna, såsom blinda och blinda med komplicerat lyte. Pedagogiska, organisatoriska, administrativa samt jämväl ekonomiska skäl talade således för, att dövstumundervisningen och kostnaderna för densamma överfördes på staten. Enligt förslaget borde skoldistriktet utan ersättning till staten överlåta sin för den egentliga dövstumundervisningen avsedda egendom.

Landstingsförbundets styrelse tillstyrkte kraftigt i yttrande den 19 oktober 1922 det sålunda av skolöverstyrelsen framlagda förslaget angående statens övertagande av dövstumundervisningen. Med anledning av de över 1921 års förslag avgivna yttrandena verkställde skolöverstyrelsen i enlighet med erhållet uppdrag år 1925 en överarbetning av detta förslag, särskilt i vad det avsåg kostnadsberäkningarna. Detta förnyade övervägande föranledde icke ämbetsverket att frångå huvudpunkten i sitt tidigare förslag, nämligen att staten skulle helt övertaga dövstumundervisningen.

År 1930 uppdrog Eders Kungl. Maj:t — enär på grund av den långa tid, som förflutit efter avgivandet av de ovan omförmälda utredningarna, det syntes nödvändigt att en överarbetning av dessa komme till stånd — åt landshövdning A. G. M. Munck af Rosenschöld att såsom sakkunnig inom ecklesiastikdepartementet biträda med verkställande av utredning och framläggande av förslag rörande omorganisation av dövstumundervisningsväsendet. Den sakkunnige har sedan någon tid slutfört sitt uppdrag och framlagt förslag i frågan. Detta går liksom tidigare förslag ut på, att dövstumundervisningen skall förstatligas.

Erinras må, att även skatteutjämningsberedningen i sitt år 1932 avgivna betänkande förordat, att staten skall övertaga kostnaderna för dövstumundervisningen. Enär dövstumheten vore mest utbredd i de ekonomiskt sämst lottade landsdelarna, d. v. s. rikets nordligaste delar, så förelåge, enligt beredningens mening, redan av detta skäl ur skatteutjämningsynpunkt anledning för den föreslagna ändringen. Härtill komme, att dövstumundervisningen liksom vissa sjukvårdande uppgifter hörde till de på det allmänna vilande angelägenheter, vilka, på grund av bl. a., att de icke vore begränsade till landstingsområdet, lämpligen borde bekostas av staten. Då dessutom vitsordats, att avsevärda förbättringar för själva undervisningen skulle kunna utan ökning av kostnaderna vinnas genom statens övertagande av denna förvaltningsuppgift, hade beredningen räknat med, att ifrågavarande utgifter komma att helt överflyttas på staten. Enligt vad förbundsstyrelsen under hand erfarit, hava dessa av skatteutjämningsberedningen framförda synpunkter vunnit understöd från statens sjukvårdskommitté.

Den långa tidsutdräkten med förevarande omorganisationsfrågas lösande har försakat, att framställningar tid efter annan gjorts angående ett snart framläggande av förslag i ärendet.

Främst må härvid erinras, att 1932 års riksdag med anledning av motion om dövstumundervisningens förstatligande uttalade en bestämd förväntan, att pågående utredning komme att slutföras i så god tid, att Kungl. Maj:t skulle äga möjlighet att framlägga frågan för 1933 års riksdag. Emellertid anmäldes i årets statsverksproposition, att utredningen i fråga icke blivit färdig i sådan tid, att därpå grundad framställning i år kunde föreläggas riksdagen.

Vidare har svenska landstingsförbundets styrelse i framställning till Eders Kungl. Maj:t den 18 december 1930, i enlighet med av 1930 års förbunds möte erhållet uppdrag, hemställt om skyndsamma åtgärder för att befria landstingen från befattningen med och utgifter för bl. a. dövstumundervisningen. Styrelsen framhöll därvid, att omförmälda verksamhetsuppgift tjänade ett allmänt syfte, som icke vore begränsat till landstingsområdet, att inga organisatoriska eller ekonomiska fördelar vore förenade med sagda uppgifts bibehållande under landstingsförvaltning, utan att fastmera såväl ur administrativ som ekonomisk synpunkt åtskilligt stode att vinna på dess överflyttande på staten, samt att ett dylikt överflyttande vore ägnat att åstadkomma en välbehörlig minskning i landstingens alltjämt stigande utgifter och därtill en skatteutjämning.

Framställningar, som direkt togo syfte på dövstumundervisningsväsendets förstatligande, hava under senare år gjorts av bl. a. landstingens norrlandskommitté och Norrbottens läns landsting. I detta sammanhang må omnämnas, att sistnämnda landsting i höst avlätit framställning till Eders Kungl. Maj:t med anhållan om särskilt skatteutjämningsbidrag.

När förbundsstyrelsen nu ånyo går att anhålla om snara åtgärder för dövstumundervisningens avlyftande från landstingen, kan den sålunda, såsom av det anförda framgår, stödja sig icke blott på en enhällig landstingsopinion utan jämväl på uttalanden av riksdagen och samtliga sakkunniga, som haft frågan under utredning. Det torde under sådana förhållanden vara överflödigt att här upprepa alla de motiv, som tidigare anförts till förmån för reformen. Styrelsen vill därför inskränka sig till att närmare belysa reformens nödvändighet just nu ur landstingsekonomisk synpunkt.

Landstingens ekonomiska ställning har, såsom torde vara allmänt känt, under de senaste åren i hög grad försämrats. Skatteunderlaget för landstingsskatt har sjunkit, och debiteringssatserna hava i motsvarande mån måst höjas. I medeltal för samtliga landstingsområden har sålunda skatteunderlaget under de båda senaste åren nedgått med respektive 7,3 procent och 9,8 procent, medan den genomsnittliga utdebiteringen stigit med respektive 22 öre och 20 öre, så att den nu utgör 268 öre per skattekrona mot 222 öre 1930. Utvecklingen har emellertid varit mycket olika i olika landstingsområden. Medan i vissa län nedgången av skatteunderlaget varit relativt obetydlig, har i andra län en katastrofal minskning av detta ägt rum. I Norrbottens län har sålunda skatteunderlaget de båda senaste åren nedgått med omkring 50 procent och utdebiteringen har till följd därav höjts, så att den nu uppgår till 490 öre per skattekrona. Även vissa andra län hava att uppvisa skrämmande siffror i förevarande avseende. Man torde sålunda utan överdrift kunna säga, att den finansiella situationen för flera av våra landsting, särskilt då Norrbottens läns, nu blivit sådan, att kraftiga och snabba åtgärder för avlyftande från landstingen av mera perifera uppgifter och utgifter äro mer än någonsin av nöden, om landstingen skola kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sin huvuduppgift, nämligen vården av de sjuka.

Invändas kan måhända, att de med dövstumundervisningen förenade kostnaderna äro relativt obetydliga, allenast cirka 1 procent av landstingens samlade utgifter. Men härvid måste man hålla i minne, att, såsom tydligt framgått av de företagna utredningarna, med hänsyn till skatteunderlagets och dövstumfrekvensens ojämnhet utgifterna för dövstumundervisningen hårdast tynga de landstingsområden, där landstingsskatten är högst. Tydligt är, att i dessa områden även de minsta lättnader i utgiftshänseende äro synnerligen välbehövliga. Dövstumundervisningens förstatligande skulle sålunda i dessa län innebära, att utdebiteringssatsen för landstingsskatt skulle kunna minskas med 5—7 öre per skattekrona. Reformen är tydligen ägnad att i rätt betydande grad verka skatteutjämning de olika landstingen emellan.

Ett annat förhållande, som förtjänar framhållas, är, att landstingen dels till följd av sin ansträngda ekonomiska ställning, dels ock kanske framför allt till följd av på dagordningen stående förslag om dövstumskolornas förstatligande numera icke anse sig kunna eller böra offra medel till skolornas underhåll och förbättring eller till undervisningens differentiering och rationalisering. Skolornas underhåll och undervisningsmaterielens vidmakthållande har sålunda under de senare åren, såsom vitsordas av de flesta skol-distrikt, i betänklig grad eftersatts, vilket givetvis är att beklaga ur undervisningssynpunkt.

Såväl ekonomiska som undervisningsskäl tala tydligen i enlighet med det anförda för ett skyndsamt överflyttande från landstingen till staten av dövstumundervisningen.

Styrelsen förbiser härvid icke, att även för staten den finansiella situatio-

nen just nu är svår. Men detta bör icke få hindra, att staten hjälper de än hårdare ansatta landstingen och samtidigt tillgodoser ett gammalt undervisningskrav. Staten har tydligen mycket större ekonomiska resurser än landstingen, som ju för täckande av sitt medelsbehov äro hänvisade till allena en proportionell landstingskatt, vars ökande särskilt hårt drabbar de lägre inkomsttagarna, medan staten har tillgång till en progressiv inkomst- och förmögenhetsskatt och dessutom till andra betydande inkomstkällor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får svenska landstingsförbundets styrelse härmed i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte till 1934 års riksdag avlåta proposition med förslag om dövstumundervisningens förstatligande.